

Lausunto

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Asia: Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 –luonnoksesta (3/600/2016)

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 –luonnoksesta. Sanasto on kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Sanasto edustaa suoraan lähes 7000 suomalaista kirjallisuuden tekijää.

Lausuntomme pääviestit

- *Tekijänoikeudet ovat tärkeä osa kulttuuripolitiikkaa. Tekijänoikeuslainsäädännön uudistamisen tavoitteena pitää myös tulevaisuudessa olla luovan työn edellytysten helpottaminen ja kulttuurin aseman vahvistaminen.*
- *Luova ala on tulevaisuuden kasvuala. Luovan työn toimintaedellytysten turvaamisen ja kulttuurin aseman vahvistamisen tulee olla kulttuuripoliittisten strategialinjausten keskiössä.*
- *Strategiassa käytetyt käsitteet olisi hyvä määritellä tarkemmin. On tärkeää tietää, milloin luonnoksessa esitetty koskee luovaa alaa, kulttuuria ja luovan työn tekijöitä kokonaisuudessaan, ja milloin kyse on taiteilijoista, taiteesta ja taidepolitiikasta.*

Sanasto kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä aktiivisuudesta kotimaisen luovan alan toimintaedellytysten parantamiseksi. Luova ala on tulevaisuuden kasvuala ja pidämme tärkeänä, että kulttuuripolitiikkaa linjataan pitkäjänteisellä, laaja-alaisella strategialla. Kulttuurialalla on myös merkittävä vientipotentiaali. Kulttuuripolitiikkaa linjattaessa tulee huomioida, että luovaa alaa ja työtä koskevat kysymykset ovat usein poikkihallinnollisia.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Menestyäkseen ja saavuttaakseen täyden kasvupotentiaalinsa luova ala tarvitsee laajaa ministeriöiden ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä.

Luonnoksessa käytetyt käsitteet jättävät osittain varaa tulkinnolle, sillä siinä ei ole selkeästi määritelty, mitä kulttuurilla tarkoitetaan, milloin strategialuonnoksessa esitetty koskee luovaa alaa, kulttuuria ja luovan työn tekijöitä yleisemmin sekä milloin kyse on taiteilijoista, taiteesta ja taidepolitiikasta.

Kulttuuripolitiikan arvot

Strategialuonnoksessa tuodaan esiin kulttuuripolitiikkaa ohjaavat perusoikeudet, kulttuuriset ja sivistykselliset oikeudet sekä arvot. Pidämme tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon perusoikeuksien asettamat vaatimukset ja kulttuuripolitiikan arvot, ja että strategialuonnoksessa mainitut arvot ohjaavat asetettuja tavoitteita ja toimintasuunnitelmia.

Erityisesti haluamme korostaa tiedon saatavuuteen, tieteelliseen ja taiteelliseen toimintaan sekä kirjastolaitoksen ja kulttuuriperinnön ylläpitämiseen liittyvien toimien tärkeyttä. Suomen kaltaisella pienellä kielialueella omaleimaisen, omankielisen kulttuurin toimintaedellytysten turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Valtiovallan julkilausumat arvot heijastuvat usein myös laajemmin yhteiskuntaan. On hienoa ja tärkeää, että kulttuurin arvo tunnustetaan myös strategiatasolla.

Valtion tehtävät kulttuuripolitiikassa

Valtiolla on merkittävä rooli kulttuuripolitiikan edistämässä ja toteuttamisessa. Tekijänoikeudet ovat merkittävä osa paitsi kulttuuripolitiikkaa myös luovan työn tekijöiden toimeentuloa. Yhdymme strategialuonnoksessa esitettyihin näkemyksiin, ja toteamme, että tekijänoikeuksien näkökulmasta valtiolla on keskeinen rooli digitaalisten sisältöjen tekijöiden oikeuksien puolustamisessa. Tätä toteutetaan mm. helpottamalla niiden laillista levittämistä ja rajoittamalla laitonta levittämistä. Tekijänoikeudellisten markkinoiden toimivuus on luovan talouden toiminnan edellytys.

Vaikka luovan työn tekijät myyvät työnsä tuloksia, ei luovan työn pohjaa saa jättää riippuvaiseksi ainoastaan markkinavoimista. Luova ala tarvitsee valtiovallan toimia kasvaakseen ja kehittyäkseen, on kyse sitten lainsäädännöstä, verotusratkaisuista tai julkisin varoin rahoitettavista eristä, kuten lainauskorvauksen ja hyvitysmaksun kaltaisista tekijänoikeuskorvauksista.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Kulttuuripolitiikan tila v. 2016

(Onko näkemys kulttuuripolitiikan tilasta perusteltu – jos ei, miltä osin se on virheellinen tai puutteellinen?)

Kulttuuri kytkeytyy monin tavoin yhteiskuntaan. Luovan työn tekijöiden toimeentulon turvaaminen ei ainoastaan mahdollista tekijöiden elämisen työllään vaan se luo laajoja arvoketjuja: esimerkiksi kirjailijoiden työ luo pohjan kustantamojen, kääntäjien, kirjapainojen, jakelun, kirjakauppojen, kirjastojen, av-tuottajien ja teatterien työlle. Kulttuurilla on siis suuri merkitys paitsi suomalaiselle yhteiskunnalle myös taloudelle ja työllisyydelle. Strategiatasolla olisi hyödyllistä laajentaa tietoa erityisesti luovasta taloudesta sekä luovan työn tekijöiden toimeentulosta ja tulonmuodostukseen liittyvistä seikoista.

Osalla suomalaisista luovan työn tekijöistä on työhönsä liittyvää yritystoimintaa. Tekijän tulisi voida halutessaan ohjata tekijänoikeusjärjestöltä saamansa henkilökohtaiset korvaukset määräysvallassaan olevan yhtiön elinkeinotuloksi kuten Ruotsissa. Tällä hetkellä tekijänoikeuskorvaukset ovat tekijän ansiotuloa, eikä tulouttaminen tekijän omalle yhtiölle ole mahdollista. Korvausten maksaminen tekijän omistamalle yritykselle mahdollistaisi investoinnit ja yritystoiminnan laajentamisen. Verokäytännön muuttaminen myös vauhdittaisi luovan alan kasvua ja loisi maahamme uutta työtä. On kuitenkin huomattava, että luovaan yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen liittyy monenlaisia haasteita. Itsensä työllistävien kulttuuriyrittäjien asemaa on tuettava tarvittavin lainsäädäntömuutoksien. Kulttuuriyrittäjyyden ja työpaikkojen syntyminen on koko yhteiskunnan etu.

Strategialuonnoksessa todetaan, että kirjastopalveluja on Suomessa saatavilla hyvin ja ne ovat edelleen maksuttomia. Kirjastolaitoksen merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle ja kansansivistykselle on merkittävä, ja kirjastojen toimintaedellytyksistä tulee huolehtia myös tulevaisuudessa.

Digitalisaation myötä kulttuurisisällöt ja -palvelut ovat entistä kattavammin saatavilla myös tietoverkoissa. Luovia sisältöjä kaupallisesti hyödyntävien palvelujen arvonnoususta tulee palautua asianmukainen korvaus myös sisällöt luoneille tekijöille. Piratismi on suurin este toimivan digitaalisen sisältömarkkinan kehittymiselle. Lainsäätäjän tulee turvata oikeudenhaltijoille keinoja, joiden avulla piratismia voidaan torjua onnistuneesti.

Strategialuonnoksen mukaan tuki- ja rahoitusrakenteet eivät ole vastanneet riittävän hyvin eri taiteenaloilla tapahtuneeseen kehitykseen. Yhdymme tähän näkemykseen. Luova talous kasvaa voimakkaasti ympäri maailmaa, mutta luovan alan toimintalogiikka on erilainen kuin muilla aloilla. Tuki- ja rahoitusrakenteiden tulee kyetä vastaamaan myös perinteisen

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

teollisuuden ulkopuolisten toimijoiden tarpeisiin. Konkreettisenä toimenpiteenä tulisi mm. miettiä miten TEKESin kaltaisten rahoittajien maksamia tukia voisi kohdentaa myös luoville aloille.

Toimintaympäristön muutokset vuoteen 2025

Strategialuonnoksen mukaan digitaalinen kehitys ja EU:n sisämarkkinakehitys heijastuvat erityisesti audiovisuaaliseen politiikkaan sekä tekijänoikeusjärjestelmään ja sen kehittämistarpeisiin. EU:n digitaalinen sisämarkkina on merkittävä mahdollisuus myös suomalaisille luoville aloille. Jo nyt tekijänoikeusintensiiviset alat työllistävät Suomessa toiseksi eniten EU:ssa (4,3 %) ja tuottavat kolmanneksi eniten (4,8 %) BKT:stä (*Industry Level Analysis Report, 2013, European Patent Office*). Kun kulttuurisisällöt ja -palvelut ovat entistä kattavammin saatavilla tietoverkoissa, voi syntyä uusia tuotteita, palveluja ja yritystoimintaa sekä sitä myötä myös talouskasvua ja työpaikkoja. Julkisella vallalla tulee olla aktiivinen rooli luovan työn edellytysten edistämässä ja tekijänoikeuksien puolustamisessa myös digitalisoituvassa maailmassa.

Toimiva tekijänoikeusjärjestelmä on kulttuurin, talouskasvun ja innovaatioiden edellytys myös tulevaisuudessa. Kotimaisen ja EU-tason sääntelyn ja verotusratkaisujen tulee turvata myös suomalaisten sisältötuottajien kilpailukyky. On tärkeää, että Suomen kanta kuuluu EU-tasoisessa lainsäädäntötyössä, jolla on suuri merkitys digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämisessä, tekijänoikeuksien suojaamisessa ja hyödyntämisessä sekä kulttuuriperinnön säilyttämisessä.

Luovan alan tekijöiden tulonmuodostuksen ja verotuksen tulee olla kilpailukykyistä ja kannustavaa ja mahdollistaa tekijän keskittyminen luovaan työhön. Tekijänoikeuskorvaukset eivät ole palkkatuloa vaan käyttökorvausta, mutta niitä verotetaan henkilökohtaisen ansiotuloverotuksen mukaan. Ne kuitenkin vaikuttavat etuuksia pienentävästi esimerkiksi työttömyys- ja sairauspäivärahoihin sekä asumistukeen. Itsensä työllistävien luovan työn tekijöiden määrä kasvaa voimakkaasti. On tärkeää, että tekijänoikeustulon kohtelu sosiaaliturvan ja etuuksien määrittelyssä säädetään yhdenvertaiseksi pääomatulon ja yrittäjän elinkeinotulon kanssa.

Sivistyksen ja elinvoimaisen kulttuurin säilymisen kannalta on tärkeää, että lukemiseen tarjotaan runsaasti mahdollisuuksia ja saatavilla on monipuolisesti erilaisia aineistoja. Myös uudenlaisiin lukemisen ja lukutaidon haasteisiin tulee pystyä vastaamaan. Muuttuvassa toimintaympäristössä olennaisia kansalaistaitoja ovat erityisesti monilukutaito ja

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

media lukutaito, sillä yksilön on kyettävä tulkitsemaan ja tuottamaan erilaisia viestejä erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Lisäksi on opittava lukemaan, ymmärtämään, suodattamaan ja arvioimaan eri medioissa esitettyä. Sekä kirjastoilla että erilaisilla oppilaitoksilla on olennainen rooli näiden taitojen opettamisessa.

Näkymä, tavoitealueet ja tavoitteet kulttuuripolitiikalle 2025

Näkymä kulttuuripolitiikasta v. 2025

Sanasto katsoo, että strategialuonnoksessa esitetty näkemys kulttuuripolitiikasta vuonna 2025 ja ehdotetut tavoitteet ovat kannatettavia. Ehdotamme, että näkemystä tarkennetaan ja siihen sisällytetään kiinteämmin myös tiede ja sivistys, tietoyhteiskunta sekä luova talous. Toteamme myös, että vaikka on kannatettavaa, että kulttuurialan rahoituslähteet ovat monipuolisia, on tärkeää turvata myös julkisen rahoituksen rooli luovalla alalla. Tekijänoikeuksien merkitys kulttuurialalle tulee ottaa huomioon toteutettaessa ja organisoitaessa tekijänoikeusasioiden valmistelua.

Kulttuuripolitiikan tavoitealueet ja tavoitteet v. 2025

Lähivuosien kehittämistoimia strategian tavoitteiden toteuttamiseksi

(Vastaavanko lähivuosien kehittämistoimet strategiassa hahmotettuja kulttuuripolitiikan kehittämisen pitkän linjan näköalaa ja strategisia tavoitteita?)

1) Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet sekä tuotannon ja jakelun muodot monipuolistuneet

Kulttuurivienti on tulevaisuuden kasvuala ja on tärkeää, että kulttuurisisältöjen vientiä ja kansainvälistymistä vahvistetaan. Myös kirjallisuuden vientiin on panostettava turvaamalla kirjallisuusvientiä edistävien tahojen rahoitus ja toimintaedellytykset. On oletettavaa, että panostukset kulttuurivientiin maksavat itsensä takaisin ja palautuvat Suomen kansantaloutta hyödyttämään.

Pidämme tärkeänä, että tekijänoikeusjärjestelmää kehitetään kannustamaan luovaan työhön ja luovan talouden kasvuun. Tekijänoikeusjärjestelmää tulee jatkossakin kehittää pitkäjänteisesti ja kokonaisvaltaisesti huomioiden toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Lainsäädäntöä kehitettäessä ensisijaista on turvata kulttuurin tekemisen mahdollisuudet ja elinvoimaisuus Suomessa.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Kannatamme kansallisen tekijänoikeuspolitiikan laatimista, jossa otetaan huomioon esimerkiksi Tekijänoikeuspolitiikka 2012 -keskustelumuistio, valtioneuvoston voimassa oleva periaatepäätös aineettoman arvonnun kehittämishjelmasta (17.4.2014) sekä alan kansainväliset sitoumukset. On tärkeää parantaa tekijänoikeusjärjestelmän ja -lainsäädännön toimivuutta erityisesti digitaalisessa ympäristössä, jotta lainsäädäntö pystyy yhtäältä paremmin vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön haasteisiin ja toisaalta ohjaamaan toimintaympäristön tulevaa kehitystä toivottavaan suuntaan.

2) Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet

Strategialuonnoksessa esiin nostetut toimet ovat erinomaisia esimerkkejä kulttuurin saavutettavuuden edistämiseksi. Sanasto kannattaa erilaisten digitaalisten palveluiden kehittämistä kulttuurin saavutettavuuden ja osallisuuden lisäämisessä. Uusien palvelujen luoman taloudellisen kasvun tulee jakautua tasaisesti koko arvoketjulle, myös tekijöille joiden luomia sisältöjä palvelut usein hyödyntävät.

Kannatamme tiedon ja kulttuurin saatavuuden edistämistä sekä yhteiskunnan demokraattista kehityksen tukemista. Kirjastolaitoksen toiminnan turvaaminen ja kehittäminen ovat tärkeässä roolissa näiden tavoitteiden saavuttamisessa.

Strategialuonnoksessa on nostettu kiitettävästi esiin huoli eri käyttäjä- ja osallistujajoukkojen tasavertaisuudesta luovien sisältöjen saavuttamisessa. Lapset ja nuoret ovat ryhmä, joka on tärkeä saattaa kulttuurisen pääoman ja kulttuurin luo, ja kehittää heidän valmiuksiaan tulevaisuuden tekijöinä ja kokijoina. Kulttuuri koskettaa kuitenkin yhteiskunnassa kaikkia. Myös muut ryhmät eri alueilla, kulttuurisissa ympäristöissä, ammattiryhmissä, ikäluokissa ja elämänvaiheissa on tarpeen sitoa strategiassa medialukutaidon kehittämiseen ja kykyyn käyttää kulttuurituotteita kehittyvässä mediaympäristössä.

3) Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Kuten edellä on mainittu, kannatamme poikkihallinnollisen yhteistyön tehostamista kulttuuriin ja luovaan alaan liittyvissä asioissa, sillä toimialan kehitystarpeet säteilevät useille hallinnonaloille.

Digitaalisten kulttuuriperintösisältöjen hyödyntäminen ja kehittäminen on Suomen kulttuuri-identiteetille tärkeää. Digitointihankkeita suunniteltaessa tulee varata muistiorganisaatioille tarvittavat varat myös digitoinnista aiheutuville tekijänoikeuskorvauksille.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Haluamme korostaa sopimisen tärkeyttä ja sen tuomia mahdollisuuksia myös uusien käyttömuotojen osalta. Suomessa on hyvin toimiva sopimuslisenssijärjestelmä, jossa tietyn alan tekijöitä laajasti edustavat yhteishallinnointijärjestöt sopivat käyttäjien kanssa teosten käytöstä. Sopimalla voidaan vastata niin tekijä- kuin käyttäjäpuolenkin tarpeisiin muuttuvassa toimintaympäristössä.

Valtionavustusjärjestelmää uudistettaessa tulee huolehtia, että kirjallisuuden alan harkinnanvaraiset tuet ovat tarvittavalla tasolla myös tulevaisuudessa.

Kulttuuripolitiikan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Maailmassa, jossa kasvu on perinteisillä aloilla hidastunutta ja epävarmaa, luovan talouden skaalautuminen, kasvupotentiaali ja sen luoma lisäarvo ovat rajattomia. Luovan talouden kasvua tulee edistää kaikin mahdollisin tavoin. Luovan työn ja tuotannon toimintaedellytysten turvaamisen ja kulttuurin aseman vahvistamisen tulee olla kulttuuripoliittisten strategialinjausten keskiössä.

Kulttuurin ja kulttuuripolitiikan yhteiskunnallinen vaikuttavuus toteutuu kulttuurisina, sosiaalisina ja taloudellisina vaikutuksina. Pidämme tärkeänä kulttuuripolitiikan vaikuttavuuden arviointia selkeästi määriteltyjen arviointiperusteiden mukaisesti. Vaikuttavuuden seurannasta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää opetus- ja kulttuuriministeriön toimien ja kulttuuripolitiikan jatkokehittämisessä.

Helsingissä 16. päivänä syyskuuta 2016

Virpi Hämeen-Anttila
Puheenjohtaja

Anne Salomaa
Toiminnanjohtaja

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

